

Trollsta-Grödby

Arkeologisk utredning inom Trollsta 8:1 m.fl.,
Sorunda socken och Nynähamns kommun,
Uppland.

Göran Werthwein
Rapport 2006:28

Trollsta-Grödbby

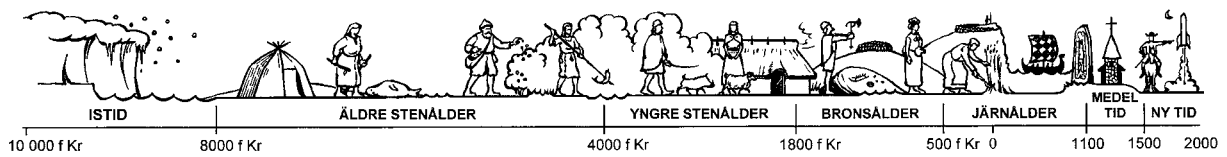
Arkeologisk utredning inom Trollsta 8:1 m.fl.,
Sorunda socken och Nynäshamns kommun,
Uppland.

Göran Werthwein
Rapport 2006:28

Rapporten finns i PDF-format på adressen
<http://stockholms.lans.museum/>

Tel 08-586 194 02 Fax 08-32 32 72
Sickla Industriväg 5B
131 34 Nacka
Hemsida: stockholms.lans.museum/

Tidaxel: Mats Vänehem

© Stockholms läns museum
 Produktion: Stockholms läns museum
 Redaktionell bearbetning: Göran Werthwein
 Produktion av planer: Göran Werthwein
 Allmänt kartmaterial: Lantmäteriverket. Medgivande 97.0133
 Stockholm 2006

Innehåll

Sammanfattning	6
Bakgrund	7
Topografi och fornlämningsmiljö.....	8
Syfte och metod.....	8
Resultat	9
<i>Inventering och kartstudie</i>	9
<i>Schakt och provgropar</i>	9
Bedömning.....	9
Referenser.....	10
Administrativa uppgifter	10
 <i>Figurförteckning</i>	
Figur 1. Karta med utredningsområdet markerat	6
Figur 2. Ekonomiska kartan	7
Figur 3. Gränssten, foto G. Werthwein	9
 <i>Bilagor</i>	
Bilaga 1. Schaktplan, skala 1:2000	11

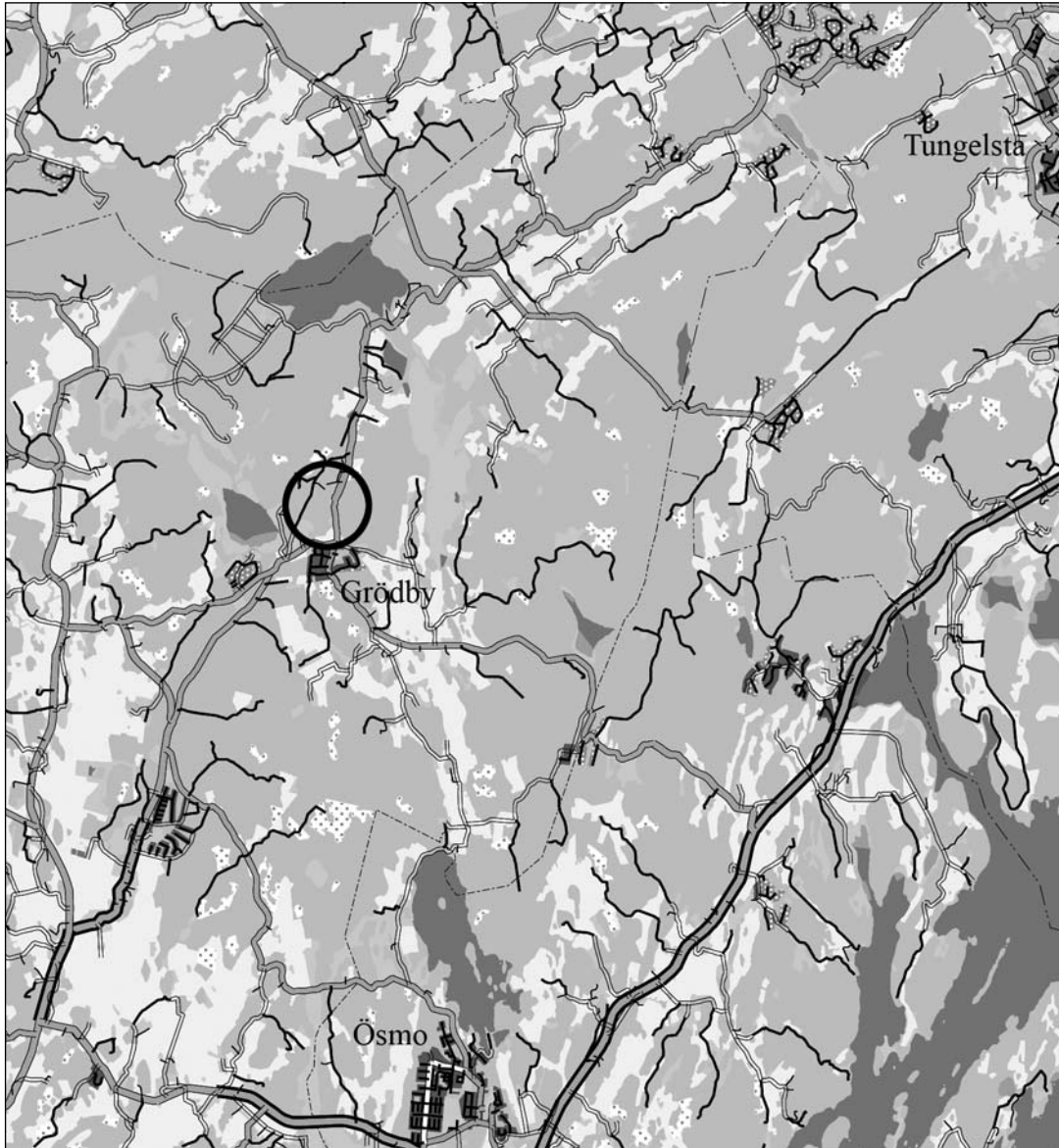

Fig 1. Karta med utredningsområdet markerat, skala 1: 100 000.

Sammanfattning

Med anledning av att man planerar en byggnation av bostäder strax norr om Grödby i Sorunda socken, Nynäshamns kommun, har Stockholms läns museum under november 2006 genomfört en utredning i syfte att finna tidigare ej kända fornlämningar. Beställare av uppdraget var Ikast Miljö och Mark AB.

Terrängen utgörs av skogsmark med ett högre bergsparti i de centrala delarna av utredningsytan. Ett stort antal maskingrävda schakt och ett mindre antal handgrävda provgropar grävdes i syfte att finna lämningar av antikvariskt intressant karaktär men inget av intresse påträffades.

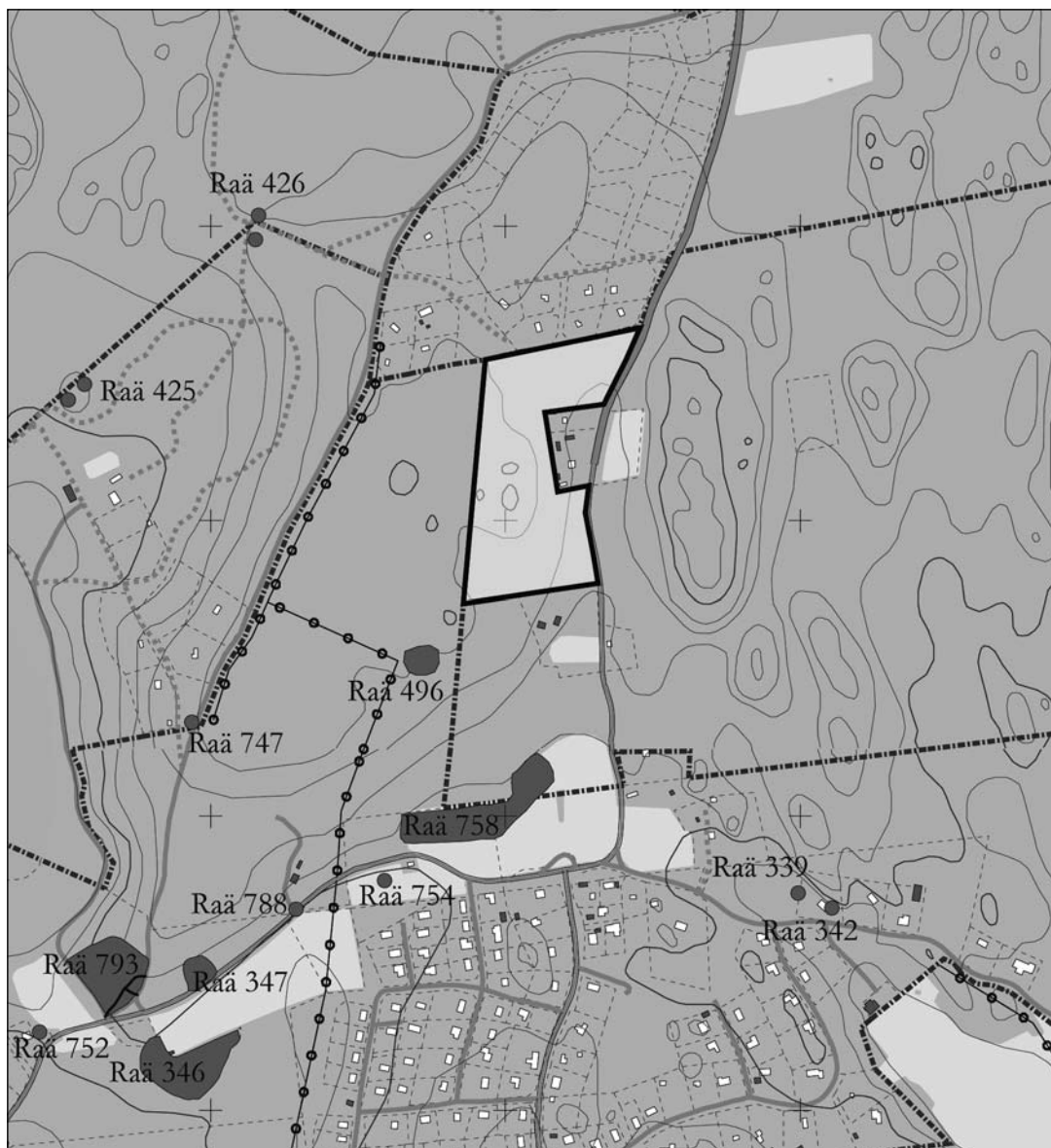

Fig 2. Ekonomiska kartans blad 10I Od Vinaren, skala 1:10 000, med utredningsområdet markerat.

Ytinventeringen ledde dock till att ett tidigare okänt gränsmärke hittades på bergspartiets högre delar. Utifrån historiska kartor görs bedömningen att märket markerar en skogsskiftesgräns, sannolikt från 1800-talets laga skifte.

Det enda som alltså påträffades var ett gränsmärke. Men detta bedöms ej utgöra fast fornlämning.

Bakgrund

Det finns planer att bebygga det rubricerade området med bostäder. WSP arbetar därför med en detaljplan på uppdrag av *Ikast Miljö och Mark AB*. Eftersom bygden

i närområdet är rik på fornlämningar har länsstyrelsen i Stockholm beslutat att en arkeologisk utredning skall göras och Stockholms läns museum fick en förfrågan om att upprätta en kostnadsberäkning och projektplan för detta (Lst dnr 431-06-69066). Ikast Miljö och Mark AB är beställare av uppdraget.

Topografi och fornlämningsmiljö

Det aktuella området ligger strax norr om Grödbysamhälle i ett tämligen kuperat landskap av markerade bergsryggar. Enstaka tallar växer på höjderna. De lägre områdena används främst som odlingsmark. Omedelbart intill och öster om utredningsområdet finns en sådan åkeryta, men direkt väster om utredningsområdet finns en stor sandtäkt. Inom utredningsområdets centrala västra delar finns det högre partier med mycket berg i dagen och enstaka tallar. Öster och söder om detta bergsparti sluttar marken svagt mot söder och öster som är bevuxna med höga björkar och tallar. Utredningsområdet är beläget mellan 60 – 75 meter över havet.

Inga fornlämningar är kända inom utredningsområdet men majoriteten av dem som finns i närområdet ligger söder om ytan. Det rör sig framförallt om förhistoriska lämningar såsom t.ex. en hålväg/ stenåldersboplats RAÄ 793. Den ytstora stenåldersboplatsen RAÄ 758 är belägen 200 meter söder om utredningsytan. Intill denna boplats finns även RAÄ 754, som sannolikt är en del av RAÄ 758. Man har där även påträffat spår från bronsåldern i form av en skivhuvudnål. En boplatsyta (RAÄ 496), med en preliminär datering till mesolitikum, undersöktes år 2000 och var belägen bara 70 meter i sydväst (Gustavsson 2002).

Även historiska bebyggelseämningar och ett järnåldersgravfält finns kända i området (t.ex. RAÄ 339 och 346).

Syfte och metod

Den primära anledningen till utredningen var att ta reda på om fornlämning fanns inom ytan. Arbetet har till en del innefattat en mindre kartstudie samt specialinventering.

Därefter har maskin försedd med planskopa använts i syfte att gräva sökschakt. På de terränglägen som bedömdes vara intressanta, men dit maskin ej kunde komma, har även enstaka provgropar, om ca 0,5 m i diam, grävts för hand. Samtliga schakt har grovrensats med fyllhammare och på valda delar även finrensats med skärlev. Alla schakt och gropar har i fält även mätts in med GPS (Garmin 12 XL). Denna GPS har en inneboende felmarginal på ett par meter, men precisionen bedöms vara fullgod i detta skede av den arkeologiska processen. Även en manuell schaktplan upprättades i fält utifrån synliga terrängelement.

Schakt och provgropar kommer endast att beskrivas översiktligt i rapporten eftersom samtliga saknade antikvariskt intressanta spår.

Enstaka objekt har fotograferats med digitalkamera. Efter avslutad undersökning har markytan återställts.

Resultat

Under ett par dagar i november 2006 har två arkeologer utfört utredningen i fält.

Inventering och kartstudier

Specialinventeringen ledde till att en tidigare oregistrerad gränsmarkering kunde identifieras. Den påträffades på krönet av bergsryggen i utredningsområdets centrala delar (se bilaga). Objektet utgörs av en rest visare/hjärtsten (0,5 m hög x 0,3 x 0,15 m bred) omgärdad av fem väl övermossade stödstenar. Stödstenarna var ca 0,3 m i diameter och fundamentet var 0,85 meter i diameter (fig 3).

På en karta över en ägomätning från 1755 redovisas inga gränser på platsen för gränstenen men på häradskartan från 1901 hamnar stenen direkt över en skogsskiftesgräns. Det är därför rimligt att anta att stenen ingått i en gränsdragning vid laga skiftet under 1800-talet.

Schakt och provgropar

Totalt grävdes 37 schakt fördelade över hela utredningsytan. Undantag var det centrala bergiga partiet där inga lämpliga ytor fanns för maskinen att gräva på. Inget av antikvariskt intresse påträffades i schakten, även om dessa rensades med fyllhammare och till viss del med skärlev. Vegetationsskiktet och myllan var i snitt 0,1-0,15 m tjockt. Därunder vidtog överlag rödbrun sand/grusig sand även om man på vissa platser hade inslag av silt och ibland större stenar/morän.

På den östra sidan av det bergiga centrala partiet fanns två terränggipar som skulle kunna utgöra potentiella boplatslägen. Här grävdes därför fyra provgropar för hand i syfte att kontrollera förekomst av fynd, skärvig sten eller annat av intresse. Dock utan att påträffa sådana inslag.

Bedömning

Gränsmärken bedöms endast undantagsvis som fasta fornlämningar, men de utgör kulturhistoriskt intressanta lämningar som om möjligt bör bevaras för framtiden. Åldern är ofta svår att fastställa men det som läns museet påträffade stämmer väl med en skogsskiftesgräns på häradskartan från 1901-1906. Eftersom gränsen ej finns redovisad på en karta från 1755 görs bedömningen att gränsmärket troligen härrör från 1800-talets laga skifte. Lämningen utgör ej fast fornlämning. I övrigt verkar utredningsområdet sakna inslag av antikvariskt intressanta aktiviteter.

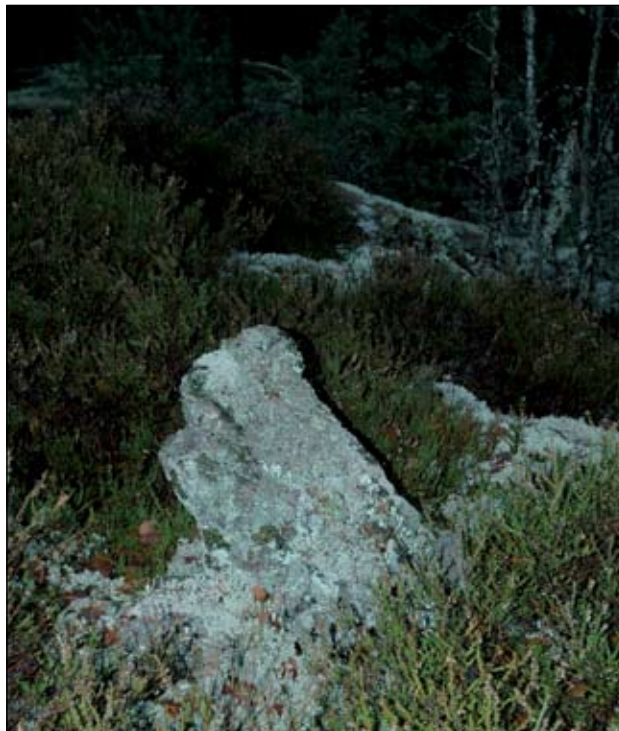

Fig 3. Gränsten med rest hjärtsten och flera stödstenar, bild lp20060386. Foto Göran Werthwein.

Referenser

Gustavsson, P. 2002. *Trollsta grustäkt*. Arkeologisk förundersökning. UV Mitt, rapport 2002:19. Riksantikvarieämbetet.

Kartor

Häradskartan 1901-1906
Historisk karta 1755, akt LMS: A 97-25:2

Administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr: 431-06-69066
Stockholms läns museums dnr 2006:137
Landskap: Södermanland
Kommun: Nynäshamn
Socken: Sorunda
Fastighet: Trollsta 8:1 m.fl.
Typ av undersökning: Utredning
Undersökningsperiod: November 2006
Orsak till undersökningen: Planerad bostadsbebyggelse
Projektledare: Göran Werthwein, 08-586 194 62,
076-526 94 62
goran.werthwein@lansmuseum.a.se
Fältpersonal: Kjell Andersson, Göran Werthwein
Rapportansvarig: Göran Werthwein
Läge (centrumkoord): Ekonomiska kartan, blad 10I Od Vinaren,
x 6550378 y 1618417 Rikets nät
Arkivmaterial: Förvaras på Stockholms läns museum

Bilaga

Schaktplan, skala 1:2000. Vita rektanglar med svart ram är schakt.

Den infällda delkartan är Häradskartan från 1901-1906 (ej i skala) och visar gränsstenens relation till skogsskiftesgränser.

